№ 125 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 12 **1903** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 12 № 125

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կօպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակչական մի ձեռնարկութեան առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ-վրացական արձանագրութիւնների հրատարակութեան մասնաժողովի նիստը. Նամակ Իգդիրից. Նամակ Ասխաբադից. Նամակ Խմբագրութեան, Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ամուսիններէն լքուած կիները. Սերբիական սահմանադրութիւնը. Պետական յեղափոխութիւնը Սերբիայում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մենք հաղորդեցինք «Մշակի» մէջ, որ Մոսկվայում կազմակերպվում է հրատարակչական մի ձեռնարկութիւն, որի նպատակը պէտք է լինի լոյս ընծայել հայերէն լեզուով գեղարուեստական, պատմական-կենսագրական գրուածքներ: Մենք յայտնեցինք նոյնպէս, որ Գ. Խալաթեանց Մոսկվայի ձեռնարկողների կողմից ցանկացել էր իմանալ Թիֆլիսի գրական գործողների կարծիքները ենթադրեալ հրատարակութիւնների մասին: Խորհրդակցական ժողովը, որ տեղի ունեցաւ այդ առիթով, համակրութեամբ վերաբերվելով ծրագրած գործին, իր կողմից արեց գործնական նկատողութիւններ և ցուցումներ:

Ձեռնարկութեան իրագործողը պէտք է լինի հինգ անձից բաղկացած մի մասնաժողով, որի տրամադրութեան տակ կը դրվի յիշեալ նպատակի համար նշանակած մի այնպիսի գումար, որով համարձակ կերպով կարելի է լուրջ սկիզբ դնել հրատարակչական գործի:

Ո՞ւմ համար են նշանակված ենթադրեալ հրատարակութիւնները: Հայ ընթերցող դասակարգի մեծամասնութեան համար, ժողովրդի այն խաւերի, որ կարօտ է ընթերցանութեան նիւթի, բայց գրքեր չունի իր տրամադրութեան տակ, թէ այն պատճառով, որ նրա համար գրուած գրքեր չը կան և թէ այն, որ գրքերի թանգութիւնը դարձնում է նրանց անմատչելի հասարակ ընթերցողի համար: Եթէ փոքր ի շատէ ապահովված դասակարգի համար մի քանի րուբլիները ծանր չեն գրքեր գնելու համար, այդպէս չէ արհեստաւոր և աշխատող դասակարգի համար, որը հեշտութեամբ տալիս է կոպէկներ և աբասիներ, բայց աւելի մեծ ծախքերից քաշվում է: Եթէ Մոսկվայի մասնաժողովը կարող կը հանդիսանայ տալու գրաւիչ գեղարուեստական ընթերցանութիւն և գրքերի գները կը նշանակէ շատ չափաւոր, այն ժամանակ նա բաւարարութիւն տուած կը լինի կենսական մի մեծ պահանջի, որի ձայնը օրէցօր աւելի ու աւելի ուժգին կերպով հնչում է մեր ականջին:

Հարց է առաջ գալիս, թէ որ գրքերն են աւելի յարմար ընթերցողների մեծամասնութեան և հասարակ դասակարգի համար փոքրիկ գրքոյկները, թէ ընդարձակ հեղինակութիւնները: Այդ հարցը մի քանի անգամ դրվել է հրապարակի վրա և մի ժամանակ նա արծարծվեց հրատարակչական ընկերութեան ժողովներում:

Անկասկած փոքր գրքոյկները շատ են տարածվում, որովհետև հեշտ են ձեռք բերվում և հեշտ են կարդացվում: Հասարակ ընթերցողի համար ծանր չէ տալ մի 5, 10, 20 կոպէկ և ձեռք բերել ընթերցանութեան գիրք, նրա համար դժուարութիւն չէ և այդպիսի գրքի կարդալը, որը նրանից չի խլի շատ մեծ ժամանակ: Օրվայ հանգստութեան ժամերում կամ տօն օրերի պարապութեան միջոցին նա հեշտութեամբ կարդում է գնած գիրքը, մի ամբողջացրած տպաւորութիւն ստանում նրանից, այդպիսով բաւարարութիւն տալով մտաւոր և բարոյական մի պահանջի: Անգլիայում, Ամերիկայում և Եւրոպայի շատ տեղերում լոյս են ընծայվում փոքրիկ հրատարակութիւններ, յարմարեցրած աշխատաւոր մարդկանց ընթերցանութեան համար: Անգլիական յայտնի գրական գործող Ստէդ հրատարակեց ժողովրդական և մանկական գրքոյկների մի շարք, որ շատ մեծ ընդունելութիւն գտաւ անգլիական աշխարհում:

Սակայն չը պէտք է կարծել, թէ ընթերցանութեան նիւթը պէտք է բացառապէս սահմանափակված լինի փոքրիկ գրքոյկներով և որ միջակ ծաւալ, իսկ երբեմն և ընդարձակ բովանդակութիւն ունեցող գրքերը պէտք է դուրս վանդվեն: Ոչ, ամենևին ոչ: Շատ ընտանիքներում կան ընթերցանութեան կարօտ անձեր, որոնք և ժամանակ և պահանջ ունեն ընթերցանութեան և որոնք չեն վախենում ոչ գրքի մեծութիւնից և ոչ մի փոքր աւելի ծախքերից: Այդ դասակարգը նոյնպէս գրքեր է պահանջում և ընթերցանութեանը տալիս է առանձին նշանակութիւն: Ուստի ընդհանրապէս գերադասութիւն տալով փոքրիկ և էժանագին գրքոյկներին և ցանկանալով, որ այդպիսի հրատարակութիւնների թիւը զգալի կերպով աւելանայ մեր գրավաճառական շուկայում, չը պէտք է մոռացութեան տալ ընթերցողների և այն դասակարգը, որ աւելի մեծ ծաւալով գրքեր կարդալու պահանջ ունի:

Գրքերի տարածման գործը նոյնպէս ունի մեծ նշանակութիւն և նա կարօտ է խելացի և գործնական կազմակերպութեան: Մենք մի քանի խօսք կը նուիրենք այդ հարցին հետևեալ անգամ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

Երեքշաբթի, յունիսի 10-ին, կայացաւ հայ-վրացական արձանագրութիւնների հրատարակութեան մասնաժողովի առաջին նիստը պրօֆէսօր Մառրի նախագահութեամբ:

Նիստին ներկայ էին թէ զանազան տեղերից եկած և թէ Թիֆլիսում գտնվող անձինք, որոնք հետաքրքրվում են արձանագրութիւնների գիտնական ուսումնասիրութեան խնդրով:

Այս նիստից առաջ մայիսի 23-ին տեղի էր ունեցել նախապատրաստական ժողով: Այդ առաջին ժողովը ուրուագծել էր մասնաժողովի գործունէութեան ծրագիրը և նշանակել էր այն գործերը, որոնք պէտք է գլխաւոր հոգածութեան առարկայ դառնան մասնաժողովի համար: Նախապատրաստական ժողովը որոշել էր, որ իր գծագրած ծրագիրը առաջարկվի նորից քննութեան աւելի մեծ ժողովում, յունիսի 10-ին, այսինքն ներկայ ժողովում:

Նախ քան այդ ծրագրի քննելը նախագահ Մառր անհրաժեշտ համարեց իր կողմից կարդալ մի ամփոփ զեկուցում մասնաժողով կազմակերպելու շարժառիթների և նրա նշանակութեան մասին: Մառրի այդ զեկուցումը առաջ կը բերենք հետևեալը անգամ:

Այդ զեկուցումից յետոյ ժողովը զբաղվեց ծրագրի քննութեամբ, որ ընդունվեց մի քանի աննշան փոփոխութիւններով:

Մենք կը ծանօթացնենք այդ ծրագրի հետ:

ՆԱՄԱԿ ԻԳԴԻՐԻՑ

Մայիսի 21-ին

Սուրմալուի քսան և երկու հայաբնակ գիւղերը, ընդհանուր առմամբ, շատ քիչ զանազանութիւն ունեն իրանց նիստ ու կացի և սովորութիւնների մէջ, բացառութեամբ Իգդիրի, որը շատ ու շատ բարձր կանգնած իր կրթական և առաջադիմական ձգտումներով:

Ալիղամար հայաբնակ գիւղը (երեք վերստ հեռու Իգդիրից) բոլորովին հակապատկերն է կազմում Սուրմալու գաւառի մէջ: Նրա բնակիչները 1828 թւի գաղթականներ են Պարսկաստանից (Սալմաստ) իշխան Մովսէս Արղութեանցի առաջնորդութեամբ: Երկար ու ձիգ տարիների ընթացքում կեանքի և ժամանակի հանգամանքներն ու պահանջները ոչ մի կերպ չը կարողացան ազդել նրանց վրա, հանել նրանց քարքարացած դրութիւնից, կանոնաւորել նրանց տնտեսական ընկած վիճակը և բարձրացնել նրանց փչացած բնաւորութեան մակերևոյթի աստիճանը, այնպէս որ ներկայումս Ալիղամարը Սուրմալուի ամենայետին գիւղն է համարվում: Սպանութիւններ և չարագործութիւններ այդ գիւղում մշտապէս գոյութիւն ունեն, մանաւանդ աւելի են շատացան նրանք, երբ ութը տարի սրանից առաջ մեռաւ գիւղի սեփականատէր Ալէքսանդր աղա Մելիք-Վրթանէսեանցը. հանգուցեալը խնամող հօր պարտականութիւն էր կատարում:

Նա կառուցեց դպրոցական մի գեղեցիկ շէնք՝ արհեստագիտական անուան տակ, ուր պէտք է սովորէր Ալիղամարի մատաղ սերունդը և խոստացաւ իր սեփական միջոցներով ապահովել, սակայն վաղահաս մահը ոչնչացրեց նրա բարի ցանկութիւնները և ծրագիրները. այժմ նոյն շէնքի մէջ տեղաւորված է գիւղական դպրոցը:

«Լաւին լաւ չասել, վատին վատ, մարդու լեզուն կը սևնայ», ասում է ժողովրդական առածը: Ալիղամարի տարրական դպրոցը ունի իր օրինակելի և գործունեայ ուսուցիչը,—պ. Մարկոս Բաղդասարեանց, որը ինչպէս պարտաճանաչ ուսուցիչ իր պաշտօնից դուրս պարապում է մեղուաբուծութեամբ, կազմարարութեամբ, շփվում է ժողովրդի զանազան շրջանների հետ և ծանօթացնում է նրանց նոյն իսկ երկրագործական գիտելիքների հետ: Չը նայելով ուսուցչի այդ աստիճանի աշխատութեան և անձնազոհութեան, այնու ամենայնիւ նոյն ժողովուրդը դարձեալ մնում է իր կոպիտ հնամոլութեան պատեանի մէջ: Մէկը միւսին յաջորդող չարիքները, անընդհատաբար շարունակվում են, վրէժխնդրութեան են զոհվում մարդկային կեանքեր, պտղատու այգիներ, ցորենի և խոտի դեզեր և այլն: Ինքնասպանութիւնն էլ վերջերս է բուն դրել: Անցեալ տարի մէկը թոյն էր խմել և մեռել, մէկ ուրիշը թոկով խեղդվել. այս տարի՝ ապրիլի վերջերին, 60—70 տարեկան մի մարդ իրան սաստիկ ոյժով խարտոցի վրա ձգում մեռնում է, երէկ մի 22 տարեկան երիտասարդ ատրճանակի մի հարուածով մեռնում է. մի քանի օր առաջ մի երիտասարդ ուզում է հօրը սպանել, բայց մօր միջամտութեամբ ազատվում է հայրը, և նպատակին չը հասնելով՝ իրան է վիրաւորում: Գիւղական ժողովրդին տգիտութեան ճնշող ճանկերից ազատելու միակ յոյսը գիւղական զարգացած քահանան և ուսուցիչն են, մէկը իր բարի քարոզներով, իսկ միւսը մտաւոր կրթութեամբ:

Տ. Սաթենիկ Զաքարեանց

ՆԱՄԱԿ ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ

Մայիսի 23-ին

Անցեալ կիրակի, տեղիս հասարակական ժողովարանի այգում նշանակված էր անդամների ընդհանուր ժողով (բացօդեայ). պէտք է ընտրվէին՝ նախագահ, կառավարիչ և աւագներ իրանց փոխանորդներով:

Որովհետև այս ժողովարանի անդամների մեծամասնութիւնը հայեր են, ուստի աւելորդ չեմ համարում համառօտ կերպով ներկայացնել ընթերցողներին նրանց հասարակական բարքերից մի նմուշ:

Ընտրութեան հարցը շահագրգռել էր շատերին, ուստի ներկայ էին բաւական մեծ թւով անդամներ, որոնք, սակայն, բաժանված էին երկու հակառակ կուսակցութիւնների, որոնցից իւրաքանչիւրը իր շրջանում պատրաստել էր՝ ընտրելու համար՝ թէ գանձապահ, թէ նախագահ, թէ կարգապահ և թէ մանաւանդ, գաղտնապահ... Նրանցից մէկը ցանկանում էր, որ նախկին կազմը անպայման կրկին վերընտրվի, սակայն միւս կուսակցութիւնը բողոքում էր ներկայ կազմի գործունէութեան դէմ՝ համարելով նրա բռնած ընթացքը ապօրինի և ժողովարանի շահերին միանգամայն հակառակ: Երկար ու բարակ վիճաբանութիւններից յետոյ, նախկին կազմի պաշտպանները յաղթութիւնը տարան, որովհետև բողոքողների թէ թիւն էր պակաս և թէ իրանց առաջարկած՝ նոր կազմի համար ընտրելիք՝ նոր անձնաւորութիւնները համապատասխան չէին այդ պաշտօններին:

Ժողովի ժամանակ պահանջվեց հաշիւների քննութիւն, սակայն ինչ ինչ պատճառներից դրդված պէտք եղաւ ընտրել մի առանձին մասնաժողով՝ հաշիւները քննելու համար: Ինչ ասել կուզէ, որ կատարված բոլոր ծախսերի համար կը ներկայացնվեն գրաւոր դօկումենտներ և դրանով հարցը կը փակվի...

Նախկին կազմի (այժմ և ներկայ) գործունէութեան մէջ թէև վաղուց էր նկատվում անկանոնութիւն, ապօրինութիւն, սակայն նրա մի որոշ դասակարգ կազմող թայֆա-խնամիականների փոխադարձ սերտ կապակցութիւնը կարողացաւ այդ բոլորը քօղարկել իր անխախտ կամայականութեան անթափանցիկ շղարշով: Այդ մասին նոյն իսկ տեղական օրգաններից մէկը նկատեց, հեգնելով հասարակական ժողովարանի բոլոր հաշիւները պահվում են «ընտանեբար»... Օրինակ, արդէն փաստ է այն, որ հերթապահ աւագներից մէկը (քաղաքի առաջնակարգ աղա) թոյլ է տալիս իրան ժողովարանին պատկանելիք թղթախաղի փողերից քառն րուբլի դնել իր գրպանը, մի ուրիշն էլ (համեմատաբար փոքր աղա) նոյն ձևով իւրացնում է երեք րուբլի: Բայց այստեղ լսեցէք, ընթերցող, այդ ափաշկարա, ակնյայտնի փաստերի վերաբերմամբ արձակված վճիռը: Վերջին յանցաւորը, որ համեմատաբար փոքր աղա է—նրան հեռացնում են աւագութիւնից էլ, անդամութիւնից էլ, իսկ քառն րուբլու հեղինակ պարոնին՝ արդարացնում են, առարկելով, ի հարկէ, որ նա Ասխաբադի ամենախոշոր աղաներից է, ուրեմն՝ վերոյիշեալ չորրուբլեանոց գումարը սխալմամբ մտել է նրա գրպանը և նա մոռացել է իր ժամանակին մառեանը մտցնել... Այստեղ, ի հարկէ, ոչ ոք չէ համարձակվում տրամաբանել, թէ ինչու պարոնը յիշել է իր արածը միայն այն ժամանակ, երբ կատարված կեղտոտութիւնը ուրիշներն են երևան հանել... Մախլաս...

Ժողովը, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ աղմկայոյզ էր և անկանոն. Նախկին խմբի պաշտպանների ձայնը հուժկու լինելով, բողոքողների բոլոր առաջարկութիւնները գլորվում էին անբարբառ անապատը. անդամներից մի քանիսն էլ ջանքեր էին գործ դնում կրկին անդամութիւն տալու իրանց այն բարեկամ մի քանի Թուրքերին, (որոնց մօտ իրանք քծնում են), որոնք անդամ լինելու իրաւունքից զրկված են՝ ժողովարանում տուր ու դմփոց բարձրացնելու համար:

Ուրեմն կառավարիչ ընտրվեց կրկին նա, որի վրա գեղծումների վերաբերմամբ անհագին կասկածներ կան, աւագներ վերընտրվեցին գրեթէ բոլոր նախկինները. փոխվեց միայն նախագահը, որը միանգամայն անփորձ լինելով իր առանձնուած պատասխանատու պաշտօնի համար՝ յաճախ կարող է ընկնել դժուարութիւնների մէջ. յամենայն դէպս, եթէ չընկնի երևակայութիւնների աշխարհը, որպէս երիտասարդ ոյժ՝ յոյս ունենք, որ ապագայում արդիւնաւէտ գործունէութիւն ցոյց կը տայ:

Է՛հ, ինչ անենք. ներելի են մեզ այս տեսակ ընտրութիւնները, քանի որ ապրում ենք Միջին-Ասիայի կրակոտ մթնոլորտում... Միւս

անգամ կը գրեմ, թէ ինչ նպատակի է ծառայում մեր հասարակական ժողովարանը։

Սուրխաթեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշբուլաղ, մայիսի 23-ին

«Մշակի» № 66-ում Դաշբուլաղ գիւղից տպված է մի լուր, որ իբր ես չեմ յաճախում մեր դպրոցի կրօնի դասերին։ Այդ միանգամայն զրպարտութիւն է։ Ես միշտ գնացել եմ իմ դասերին և ոչ միայն լոկ ռոճիկ ստանալու։ Ճիշդ է, ներկայ տարվայ յունվար ամսից մինչև օրս հիւանդութեան պատճառով չեմ կարողանում յաճախել դասերին, որ կարող է վկայել պ. ուսուցիչը, քանի որ ես գրաւոր նրան դիմել եմ և խնդրել իմ բացակայութեան ժամանակ պարապել և նա պարապել է։

Սարգիս քահանայ Լազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը, կարգադրել է ուղարկելու սեպարատօրներ Անդրկովկասի զանազան տեղերը՝ անասնատէրերին ծանօթացնելու համար կաթնատնտեսութեան կատարելագործված եղանակի հետ։ Սկզբում այս տեսակ աշխատանքները պէտք է տեղի ունենան Մեծ-Ղարաքիլիսայի և Դիլիջանի շրջաններում։ Եթէ սկզբնական փորձերը աջողութիւն գտնեն, մինիստրութիւնը մտադիր է միջոցներ ձեռք առնել աւելի լայն ծաւալ տալու այսպիսի փորձերին։

—

Յունիսի 5-ին Մօսկվայում վախճանվեց 73 տարեկան հասակում իշխանուհի Գայեանէ Գրուզինսկայեա, որ վրաց վերջին արքայորդի Իլիայի աղջիկն էր։ Հանգուցեալը յայտնի էր Մօսկվայում իբրև բարեգործ կին։ Նրա մարմինը թաղվեց Պօկրօվի վանքի եկեղեցիներից մէկում, որ վրաց թագաւորների դամբարանն է։

—

Կովկասեան բժշկական ընկերութեան նախագահը մօտ օրերումս հաղորդեց քաղաքային ուպրավային, որ ընկերութիւնը, քննելով առանձին մասնաժողովի զեկուցումը Նատախտարի աղբիւրների ջրի յատկութեան մասին, գտաւ, որ այդ աղբիւրների ջրի քիմիական և բակտերիօլօգիական քննութիւնը բոլորովին բաւարար է։ Կովկասեան բժշկական ընկերութիւնը միանում է առանձին մասնաժողովի կարծիքին և համարում է Նատախտարի ջուրը կատարելապէս պէտքական խմելու համար և համապատասխան այն բոլոր պահանջներին, որոնք անվում են խմելու լաւ ջրից։

—

Թիֆլիսի նահանգական բժշկական վարչութիւնը ուղարկել էր մի բժիշկ Կօջոր և Մանգլիս ամարանոցները՝ նրանց սանիտարական դրութիւնը քննելու համար։ Այժմ այդ ուղարկված բժիշկը հաղորդում է, որ յիշված ամարանոցներում ներկայումս չը կայ ոչ մի տարափոխիկ հիւանդութիւն և որ նրանց մասին տարածված լուրերը բոլորովին անհիմն են։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների ինժեներական ինստիտուտի վարչութիւնը հաղորդեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան, որ նրա ուղարկած՝ Փամբակի, Գելատի և փոքրասիական գրանիտեայ քարերի նմուշները ենթարկվեցին ինստիտուտի լաբօրատօրիայում քննութեան, որից երևաց, որ այդ քարերը հաւասարապէս դիմանում են թէ բարձր ճնշման և թէ ցրտին։ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ուղարկել էր այդ քարերը ինստիտուտի լաբօրատօրիան՝ իմանալու նրանց ամրութեան աստիճանը։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, յայտնի արտիստ Ֆիգնէր առաջիկայ թատրոնական սեզօնի համար վերցրել է Թիֆլիսի արքունի թատրօնը և ներկայումս զբաղված է երգիչների խումբ և օրկէստր կազմելով։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Շնորհիւ մի քանի երիտասարդների, որոնք տեղիս լրագիրներում հարց բարձրացրին գործակատարների աշխատանքի ժամերը կրճատելու համար՝ ապարդիւն չանցաւ։ Մի և նոյն ժամանակ գործակատարների կողմից խնդիր մատուցվեց տեղիս կառավարչապետ Ուսակօվսկուն, խընդրելով նրա աջակցութիւնը։ Կառավարչապետը, յարգանքով վերաբերվելով այդ խնդրին, հրամայում է, որ ամառվայ սեզօնին, այսինքն մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը, խանութները բաց լինեն առաւօտեան ժամի 7-ից մինչև երեկոյեան ժամի 9-ը։ Իսկ սեպտեմբերի 1-ից մինչև մայիսի 1-ը, առաւօտեան ժամի 8-ից մինչև 9-ը երեկոյեան։ Բացի այդ ամառվայ սեզօնին խանութները պիտի փակվեն ցերեկվայ ժամի 2-ից մինչև 4-ը։ Արդէն կառավարչապետի տուած հրահանգը կատարված է, որոշված ժամերին փակվում են խանութները։ Ցանկալի է, որ այդ սովորութիւնը մտնէ ամբողջ Անդրկասպեան երկիրը։ Գործակատարներն էլ պէտք է աշխատեն ի չարը գործ չը դնել այդ ազատ ժամերը, որ հազիւ ձեռք բերվեցին մի քանի տարի աշխատելուց յետոյ։»

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ, «Երկաթէ թատրօնում» մեր տաղանդաւոր դերասանուհի տ. Սիրանոյշը իր խմբով և մասնակցութեամբ դերասան Պետրոսեանի՝ խաղաց «Համլէտ»։ տ. Սիրանոյշը իր Համլէտով, շատ մեծ տպաւորութիւն և հետաքրքրութիւն զարթեցրեց մեր հասարակութեան ամեն խաւերի մէջ։ Դահլիճը ծայրէիծայր լիքն էր բազմութեամբ, որ անվերջ ծափահարում և բեմ էր կանչում չնորհալի դերասանուհուն. խումբը պատրաստվում է ամսիս 12-ին խաղալու «Ռուզան» պատմական պիէսը»։

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Իգդիրում և շրջակայքում, թէ ցորենը և թէ այգիները առատ բերք են խոստանում՝ եթէ միայն բնութեան պատուհասներից ազատ լինեն»։

—

ԳԵՏԱԲԷԿԻՑ (Գանձակի գաւառ) մեզ գրում են՝ «Յունիսի 6-ին երեկոյեան դէմ սարսափելի կարկուտը ոչնչացրեց Սլավեանկա և Զարդախլու գիւղերի ցանքսերը։ Կարկուտը սկսվեց Սլաւեանկա գիւղի արտերից և հետըզհետէ իջնելով դէպի Զարդախլու գիւղի արտերը, մի քանի րօպէում գետնին հաւասարեց բոլոր արտերը։ Պակասը լրացրեց հեղեղը, որը սրբեց տարաւ արտերի մնացորդները։ Գիւղացին կրկին մնաց յուսահատ և եթէ օգնութիւն չը լինի մի տեղից, սովն անխուսափելի է։ Վաշխառուների աչքը լոյս»։

—

ՄԱՐՑ գիւղից (Լօռու գաւառամաս) մեզ գրում են. «Յունիսի 5-ին այստեղ եկաւ սարսափելի կարկուտ, որը փչացրեց Մարց—Աթան, Անհիզօրաւոր, Շահմուտ և Սիգիբագդի գիւղերի բոլոր հացաբոյսերը և ծառերի պտուղները. կարկուտը տևեց 1 ժամ և 15 րօպէ. նա կոտրատեց տների բոլոր ապակիները։ Մի և նոյն օրը կարկուտ եկաւ նաև Դսեղ գիւղում. այդպիսով գիւղացիներն այս տարի էլ հունձ չեն ունենայ. միայն սարերի խոտերն են մնացել անվնաս։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Անդրկասպեան երկաթուղու գիծը, Թէջէն կայարանի մօտ մի քանի վերստ տարածութեամբ հեղեղից փչացած լինելով, ահա մօտ մի ամիս է, որ ապրանքատար գնացքները չեն երթևեկում։ Ինչպէս պատմում են երթևեկութեան դադարելու հետևանքը շատ զգալի է դարձել մանաւանդ Սամարկանդի և Տաշկենտի համար։ Ասում են, որ ներմուծող ապրանքները ընդհանրապէս թանկացել են. բաւական է յիշել, որ հացի ֆունտն այժմ այստեղ ծախվում է 14—15 կոպէկի։

—

Նուխու գաւառի ԴԱՇԲՈՒԼԱՂ գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղի աշնանացանքսերը այս տարի անցեալ տարվայ բերքը չունեն, չը նայած որ անձրևի պակասութիւն չէ եղել։ Միմիայն յոյս կայ գարնանացանքսերի վրա։ Խոտն էլ այս տարի շատ սակաւ է։ Ինչպէս երևում է առաջիկայ ձմեռը ոչ թէ հացի, այլ անասունների կերակուրի համար մեծ նեղութիւն պէտք է քաշեն գիւղացիք։ Անցեալ տարի խոտի դեզերին թիւ ու հաշիւ չը կար, բայց բոլորն էլ չռայլաբար ուտեցրին, կարծելով թէ այս տարի էլ նոյնպէս առատ բերքը կը լինի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԷՆ ԼՔՈՒԱԾ ԿԻՆԵՐԸ

Անհաւատալի գրաբարէ աշխարհաբար թարգմանաբար ամփոփումը ս. պատրիարքին այն տեղեկագրին՝ որ պիտի մատուցուի Ն. Ս. Օծութիւն Մայր-Աթոռոյ Ս. Հայրապետին և որ ծանօթ եկեղեցականներու ուղղուած էր՝ անոնց կարծիքը առնելու համար.—

Ս. Պատրիարքը իր տեղեկագրին Ա. մասին մէջ կ'ըսէ.

Գաւառներու մէջ, մանաւանդ այն տեղերը ուր երկրին արգասաբերութիւնը նուազ է, ապրուստի նուազութիւնը մղած է տեղացի այրերը երթալ մայրաքաղաք և ուրիշ չահաստաններ ի խնդիր գործի և շահու, և կատարել ծանր և դժուարակիր աշխատութիւններ զորս քաղաքին բնակիչները կը զգուշանան ստանձնել, մտնել տուներու և կամ վաճառատուներու ծառայութեան, կամ ձեռնարկել այն տեսակ զբաղումներու, որոնք հաստատուն գործատեղի մը չունին, այլ օրական վարձքով և տարուբեր հանգամանքով կը կատարուին աշխատութիւնները։ Եւ որովհետև առոյգ երիտասարդներուն կը յարմարէր այդ տեսակ պանդխտութիւնը, ընդհանրապէս երիտասարդ գաւառացիները, իրենց ամուսնանալէն հազիւ մէկ քանի տարի կամ ամիս անցնելէ ետքը, հրաժեշտ կուտային իրենց ընտանեկան յարկին, և իրանց մանկամարդ ամուսինները և զաւակները թողլով՝ կ'երթային հեռաւոր տեղեր իրենց և իրենց ընտանեաց ապրուստը հայթայթելու և մէկ քանի տարի վերջը մէջքերնին ոսկելից կամարով վերադառնալու խոստումով։ Խորհուրդը գեղեցիկ էր, եթէ մէկ քանի տարի աշխատութենէ և խնայողութենէ ետքը ամուսինը տուն դառնար՝ ընտանիքին սէրէն մղուած և բարքի ապականութենէ անարատ մնացած։ Բայց մարդ չի կրնար իր գոգին մէջ կրակ ծրարել և չայրիլ։ Կայտառ երիտասարդներ, իրենց ծննդավայրի ընտանեկան նեղ պայմաններէն հազիւ զերծած և քաղաքի ազմկալից կեանքին մէջ նետուած, իրենց ժամանակը կ'անցընեն սատուրին վայրերու մէջ ապականող ընկերներու հետ և չուտով կը սայթաքին և իրենց ցորեկուան չահը կը վատնեն գիշերուան հաճոյքին համար, կը մոռնան կին և զաւակ, ինքզինքնին անպարտ կը կարծեն իրենց ծնողքին և ազգականաց հանդէպ և երկար տարիներ կը մնան օտարութեան մէջ, պանդխտութեան դառն կեանքը նախընտրելով գիւղական ընտանեկան անուշ կեանքին։ Ահա, առաջին և մեծ վտանգը, որուն օրինակները բազմաթիւ են։

Բ.—Ասոնցմէ անոնք, որ իսպառ չեն կորսնցուցած իրենց ընտանիքին յիշատակը, և սիրտերնին կը ճմլուի, իրենց ամուսիններուն, զաւակներուն և ծնողքներուն սիրովը, ասոնք ալ պատրաստ դրամ չունին, որպէս զի պարզերես ելլեն ի դարձին, կամ այնպիսի գործ մը ունին, զոր չեն կրնար բաց կամս ձգել և կամ այդ գործը ձգելով մեկնիլը իրենց վնասակար կը տեսնեն. ուստի կը բաւականանան երբեմն երբեմն իրենց ընտանիքին դրամ ղրկելով և ինքզինքնին բռնադատուած կը կարծեն պանդխտութեան մէջ մնալու։ Բայց իրենց տան մէջ կը չարունակէ անձկութիւնը, անընկեր և անպաշտպան կը մնայ կինը, զաւակները՝ լքեալ և անտերունջ, ծնողքները՝ անօգնական և ծանրաբեռնուած, արտերու աշխատութեան համար բազուկները պակաս, այնպէս որ տարբերութիւն մը չը պիտի ըլլար թէ այրը իրենները մոռցած է, թէ պահած է անոնց յիշատակը մտքին մէջ՝ անպտուղ և անօգուտ։

Գ. Պանդխտութիւնը երկարելու ուրիչ պայմաններ ալ կան, ի միջի այլոց առաւելագոյն և դիւրագոյն շահու ակընկալութեամբ տարաշխարհ գացողներու մասին, որոնք գրկուած են իրենց ընտանիքէն, և ընտանիքնին զրկուած է իր գլխաւորէն։ Այսպիսիներու մասին եթէ մեղադրանք ալ չըլլայ, տխուր իրողութիւնը նոյնն է միշտ։

Դ. Ահա աղօտ պատկերը գաւառային վիճակներու ընտանեկան խեղճութեան, որոնց մասին վիճակային առաջնորդները թախծալից նկարագրականներ կը ղրկեն, թող ամենօրեայ հառաչանքները լքեալ կիներու և այլն, որք մերթ կը կորսնցնեն իրենց ամուսնական հաւատարմութեան սրբութիւնը, և մերթ իրենց զաւանութիւնն ալ միասին։ Անհամար է այդպիսիներու բազմութիւնը։ Վանի, Մուշի, Ակնայ, Արաբկիրի, Խարբերդի, Սղերդի, Չմշկածագի, Քղիի, Տրապիզօնի, Սեբաստիոյ և Նիկօպօլսոյ վիճակները, նաև Աղթամարայ և Կիլիկիոյ թեմերը ոչ թէ հարիւրաւորներ, այլ և հազարաւորներ կը համրեն իրենց ամուսիններէն լքուած կիներու, որոնց ամուսինները սփռուած են մայրաքաղաքիս և ուրիշ քաղաքներու, և օտար երկիրներու մէջ, մինչև Ամերիկա։ Ամեն օր Պատրիարքարան կը հասնին գանգատներ, ամբաստանութիւններ, թախանձանքներ և մինչև իսկ սպառնալիքներ լքեալ կիներու, որոնք կը պահանջեն կամ իրենց ամուսիններու վերադարձը, կամ իրենց ամուսնական կապին լուծումը, սպառնալով նոյն իսկ օրէնքէ դուրս դարման մը փնտռել իրենց անտանելի կացութեան, վիճակային առաջնորդները խօսքով կամ գրով սփոփանք հայթհայթելու միջոցները սպառած, տեղեկագիրներով դարման կը խնդրեն կեդրոնական վարչութենէն։ Բայց ինչ կրնանք գործել և հրամայել։

Ե. Խրատ և յորդոր շատ տրուեցաւ մեր կողմէ, յուսադրութիւններ ալ ընծայուելով, բայց տարիները կանցնին և անոնք արդիւնք չեն տեսներ։ Առձեռն պատրաստ նպաստներ բաշխըվեցան այդ լքեալներուն և անոնց զաւակներուն օրապահիկը հոգալու համար։ Բայց նըպաստներն ալ չափ մը ունէին, և բարեսէրներու հովանաւորութիւններն ալ մշտնջենական չէին։ Եւ ինչպէս կարելի էր խորհիլ թէ՝ հնար է անընդհատ և անորոշ ժամանակաւ բազմաթիւ տուներու պէտքը հոգալ։ Ի հարկին դըժուարութիւնները հարթելու և գերագոյն վըճռով խնդիրները պարզելու համար, եկեղեցական կանոնները և պայմանները չեն բաւեր խնդրանքներու բազմութեան և չփոթութեան, որոնցմով երկու կողմէ ամուսնալուծումը կը խնդրուի։ Ոչ միայն լքեալ կիներ ալ չեն հանդուրժեր կրել այն ամուսիններու անունը, որ մէջտեղ չը կան և խնամք չեն տանիր անոնց ալ և պանդխտացող այրերն ալ, իրենց կիներու մասին աւելէ անկէ լուրեր քաղելով, զանոնք մոլորեալ ցուցնել կուզեն, որպէս զի չքմեղանք գտնեն իրենց ոչ-օրինաւոր յարաբերութիւններուն։ Եթէ ոչ անհնարին, գոնէ շատ դժուարին է ստուգել լքեալ կիներու, մանաւանդ պանդխտացող այրերու կենցաղը, ուստի պէտք չը կայ պաշտօնական գործողութեամբ սովորական եղանակներով քննութիւն կատարել, դատարան կազմել և լքեալ կիներու թշուառութենէն առաջ եկած խնդիրները լուծել։

Զ. Եւ որպէս զի գրութիւնս չափազանց երկարելով, չը հեռանանք մեր բուն դիտումէն, ահա խնդրոյն ծանրութեան հանգամանքը՝ հակիրճ խօսքերով։

Ի՞նչպէս կարելի է պանդխտութիւնը վերցնել բոլորովին՝ երբ անիկա գաւառներու մէջ կարօտեալներու ապրուստի հայթայթման պահանջը եղած է։ Ի՞նչպէս կարելի է մերայինները զրկել քաղաքներու և չահաստաններու աշխատութեանց դիւրութիւններէն և շահերէն, երբ ցեղով տարբեր բնակիչներ օգուտ կը քաղեն։ Ի՞նչպէս կարելի է պանդխտողները ազատ պահել չահաստան և նաւահանգիստ քաղաքներու ապականեալ վայրերու մոլութիւններէն։ Ի՞նչպէս հնար է օրէնքի խստութեամբ վարուիլ այն կիներու հետ, որոնք լքուած և անտէրունջ, տնանկ և նօթի, ուղղութենէ յուսահատ, գրեթէ բռնադատուած կաղարտեն իրենց սէրը, սիրտը և պատիւը։ Ի՞նչպէս կարելի է հաստատուն և տևողական բարիք ակնկալել, եթէ առժամեայ կարգադրութեամբ թոյլատրուին երկու կողմերուն ալ նոր կենցաղի դիւրութիւնները, մինչ բացայայտ է անտեղութեանց վերակումը։ Օրէնք է լուծել ամուսնութիւնը այնպիսիներուն, որոնք այդ բանը չեն ուզեր, այլ միայն արտաքին պարագաներու բերմամբ ոչ պանդուխտը կը վերադառնայ և ոչ մնացեալները կը պանդխտին։ Պատշաճ է կարծել, թէ հաւանական բարիքներ պիտի ծագին լքեալ կիներու, անոնց կրկին ամուսնութիւնը արտօնուելով և մինչև ամուսիններու և կոյսերու ամուսնութիւնները կը նուազին հետզհետէ։ Ի՞նչպէս կարելի է լքուածներու և զաւակներով ծանրաբեռնուածներու ամուսնութիւնը նախադասել։ Պատշաճ է հրամաններ տալ, հիմնուելով այնպիսի հանգամանքներու վրա, որոնք թէպէտ հաւանական են և հաւանականագոյն, բայց չեն եղծաներ հակառակին հնարաւորութիւնն ալ, և ասոր ստուգուելովը անլուծանելի դժուարութիւններ կը հանեն տրուած հրամանին դէմ։

Է. Այս ամէնը պարզելով Ն. Ս. Օծութիւն Մայր-Աթոռոյ Հայրապետին, Ս. Պատրիարքը կ'ըսէ թէ սովորական կանոնները չեն կրնար լուծել խնդիրը։ Արտասովոր պարագաներու արտասովոր դարմաններ պէտք են. ուստի, ինչպէս ժամանակաւ երանաշնորհ Հայրապետն մեր իմաստասէր Յովհաննէս՝ եօթնամեայ բացակայութեան կանոնը հիմնադրած է, նմանօրինակ կանոն մը և հրաման մը Մայր-Աթոռէն՝ կարող է միայն աղէտին տանիլ դարման, որուն ի խնդիր կը մատչիմք առաջի Ս. Օծութեանդ և միանգամայն հայրական օրհնութիւնները ի վերայ մեր և ամենայն ժողովրդոց մերոց հարազատաց, առաքելական ուղղափառ Սուրբ Աթոռոյդ Հայ. Եկեղեցւոյ։

(«Սուրհանդակ»)

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հեռագրական տեղեկութիւններից արդէն յայտնի է, որ Սերբիայում այսուհետև գործադրվելու է 1888 թ. սահմանադրութիւնը, որը

մեռած տառ էր մնացել մինչև օրս։ Թուականն լայն իրաւունքներ է տալիս այդ սահմանադրութիւնը սերբ ժողովրդին—իրաւունքներ, որոնք միայն նպաստել կարող են նրա կուլտուրական առաջադիմութեանը։ Ահա դրանցից ամենանշանաւորները.

—Երկրի օրէնսդրական իշխանութիւնը պատկանում է Թագաւորին և ժողովրդական ներկայացուցչութեանը (յօդ. 32)։ Նախաձեռնող կարող է լինել թէ Թագաւորը և թէ ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը (յօդ. 33)։ Կատարողական իշխանութիւնը պատկանում է Թագաւորին, որը և գործադրում է պատասխանատու մինիստրների միջոցով։ Մինիստրներին նշանակում և հրաժարեցնում է Թագաւորը—(յօդ. 38)։ Թագաւորը զօրքի գլխաւոր հրամանատարն է (յօդ. 46)։ Նա վարում է երկրի արտաքին յարաբերութիւնները և հարկ եղած ժամանակ այդ մասին խօսքն հաղորդում է սկուպշչինային (52)։ Նա նշանակում է սկուպշչինայի հերթական և արտակարգ նիստերը. Նա կարող է արձակել սկուպշչինան, բայց նոր ընտրութիւններ նշանակելով իսկոյն՝ երկու ամսից ոչ ուշ (54)։ Ժողովրդական սկուպշչինան երկրի ներկայացուցչութիւնն է (76)։ Նրա անդամներն են ժողովրդի ընտրած պատգամաւորները (77)։ Ընտրութիւնները կատարվում են գաղտնի և ուղղակի կերպով գնդակների միջոցով (78)։ Սկուպշչինայի սովորական օրինական ժամանակաշրջանը տևում է երեք տարի (101)։ Օրինագծերը սկուպշչինայի քննութեան են յանձնվում միայն այն ժամանակ, երբ արդէն նրանց մասին կարծիք է յայտնել պետական խորհուրդը։ Միայն պետական բիւջէն և առհասարակ ֆինանսական նախագծերն են ուղղակի սկուպշչինայի քննութեան յանձնվում. (112)։ Առանց սկուպշչինայի համաձայնութեան չէ կարելի ոչ մի օրէնք հրատարակել, ոչնչացնել, փոփոխել կամ բացատրել (117)։ Պատգամաւորներին չէ կարելի առանց սկուպշչինայի համաձայնութեան դատի ենթարկել կամ բանտարկել յանցանքի ու պարտքերի համար։ (125)։ Սկուպշչինան լինում է սովորական և մեծ։ Մեծ սկուպշչինայի համար ընտրվում են երկու անգամ աւելի պատգամաւորներ, քան թէ սովորականի համար (130)։ Մեծ սկուպշչինա գումարվում է. 1) երբ հարկաւոր է վճռել գահաժառանգութեան հարցը կամ խնամակալութիւն նշանակել. 2) երբ հարկաւոր է սահմանադրութիւնը փոփոխութեան ենթարկել. 3) երբ պէտք է երկրի սահմաններին վերաբերեալ հարցեր վճռել և վերջապէս 4)—երբ Թագաւորն ինքը հարկաւոր է համարում մեծ սկուպշչինայի հետ խորհրդակցել (131)։ Պետական խորհուրդը բաղկացած է 16 անդամներից, որոնցից 8-ին Թագաւորն է ընտրում սկուպշչինայի առաջարկած 16 թեկնածուներից, իսկ մնացած 8-ին սկուպշչինան է ընտրում Թագաւորի առաջարկած 16 թեկնածուներից (141)։ Պետական խորհրդի անդամները մինչև մահ մնում են պաշտօնի մէջ (142)։ Պետական խորհուրդը կառավարութեան առաջարկութեամբ օրինագծեր է նախապատրաստում կամ կարծիք է յայտնում առաջարկված հարցերի մասին։ Բացի դրանից նա քննում և կարծիք է յայտնում Թագաւորի կամ սկուպշչինայի առաջարկած օրինագծերի մասին (145)։

Ահա դրանք են Սերբիայի վարչական և արտաքին կեանքին վերաբերեալ կէտերը։ Բացի դրանից ազգային սահմանադրութիւնը որոշում է հետևեալ կէտերը—զուտ ներքին կեանքի վերաբերեալ.

—Բոլոր սերբերը հաւասար են օրէնքի առաջ (7)։ Արգելվում է ազնուականութեան կամ այլ տիտղոս շնորհել կամ ստանալ (8)։ Անհատական ազատութիւնը ապահոված է սահմանադրութեամբ. առանց դատարանի սանկցիային ոչ ոքի չի կարելի բանտարկել կամ մի այլ կերպ ազատութիւնից զրկել (9)։ Մասնաւոր սեփականութիւնն անձեռնմխելի է։ Բացի օրէնքի նախատեսած դէպքերից իշխանութիւնն իրաւունք չունի տները մտնելու (15)։ Դաւանանքի կատարեալ ազատութիւն է (18)։ Դասաւանդութիւնն ազատ է (21)։ Մամուլը նոյնպէս ազատ է (22)։ Սերբերն իրաւունք ունեն խաղաղ ժողովների գումարվել—առանց զէնքի (24)։ Թոյլատրվում են օրէնքին ոչ հակառակ ընկերակցութիւնները (25)։ Արգելված է քաղաքական յանցաւորներին օտար պետութիւններին յանձնել։

Առաջ բերած յօդուածներն արդէն բաւականաչափ բնորոշում են սերբիական սահմանադրութեան գոյնը։ Իզուր չէր, որ 1888 թուականին Միլան Թագաւորը իրա համար մեծ վիրաւորանք ու իրաւունքների սահմանափակումն համարեց այդ սահմանադրութիւնը և գերադասեց գահազուրկ լինելը։—«Դա ցնորք է, դա խելագարութեան արդիւնք է և ոչ սահմանադրութիւն», բացականչում էր նա 1888 թ.։

Այդ օրվանից անցել են տարիներ և ահա այժմ իրականանում է այդ «ցնորքը»—դեռ աւելի մեծ չափով։ Լուրերին նայելով, սկուպշչինան մտադիր է սահմանադրութեան մի քանի կէտերը փոփոխութեան ենթարկել—այսինքն աւելի ընդլայնել ժողովրդի իրաւունքները։

Ահա այդքան ջախջախիչ, այդքան ազդու է ժամանակի ոյժը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՆՑԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՍԵՐԲԻԱՅՈՒՄ

Ահա թէ ինչ է պատմում «Berl. Tag.» լրագրի Վիէննայի թղթակիցը սերբիական նորընտիր Թագաւորի մասին, հիմնվելով այն անձանց ասածների վրա, որոնք մօտիկ ճանաչում էին և ճանաչում են Պետր Կարագէորգիևիչին։

Պետր Թագաւորը շատ սառն, շատ հանգիստ և մինչև անգամ դանդաղ մարդ է։ Սակայն դա միայն ըստ երևոյթին այդպէս է։ Իսկապէս Թագաւորը շատ կենդանի և տպաւորվող բնաւորութիւն ունի։ Նա կուռ մարդու տիպ է ներկայացնում, և ամենևին նման չէ Եւրոպայում ապրող ուրիշ թեկնածուներին։ Վերջինները ըստ երևոյթին դէպի գահը ձգտելու յոյսը կորել են և նրանք գերադասում են վայելել իրանց նախահայրերից ստացած հարուստ ժառանգութիւնները։ Չէ որ թեկնածուները մեծ մասամբ հարուստ մարդիկ են, իսկ հարստութիւնը ծնում է ծուլութիւն և զգուշութիւն։

Թագաւորի կարողութիւնը մեծ չէ։ Նրա հայրը, իշխան Ալէքսանդր, գահը կորցնելուց յետոյ փրկեց մօտ երկու միլիօն ֆրանկ, որ նա բաժանեց իր բոլոր որդիների մէջ։ Պետր Կարագէորգիևիչ շատ լաւ գիտէ վեց լեզուներ, շատ է պարապել գիտութիւններով (նա ուսում է առել Ցիւրիխի պոլիտէխնիկական դպրոցում և ապա աւարտեց Սէն-Սիրի զինուորական դպրոցը)։ Ամենից շատ նա հետաքրքրվում էր զինուորական գործով։ Նա, ինչպէս յայտնի է, օֆիցէրի պաշտօնով մասնակցեց ֆրանս-պրուսական պատերազմին 1870—1871 թւերին և զինուորական քաջագործութեան համար պարգևատրվեց Պատուոյ Լէգէօնի շքանշանով։ 1875 թւին եռանդուն մասնակցութիւն ունեցաւ Հերցոգովինեան ապստամբութեան մէջ։ 1877 թւին չէրնոգօրիական զօրքերի շարքումն էր Թիւրքիայի հետ պատերազմելիս և ամենաքաջ զինուորականներից մէկն էր։ Նա երբէք չէր հրաժարվում սերբիական գահը գրաւելու մտքից, բայց երբէք կողմնակից չէր բռնի միջոցների և արիւնհեղութեան կատաղի հակառակորդ էր։ Նրա գործունէութիւնը թեկնածուի դերում սահմանափակվում է կապերի պահպանմամբ սերբիական հայրենիքի հետ, բայց այդ կապերը պահպանում էր օրինական ճանապարհներով։ Եւ նա հաստատ հաւատացած էր, որ վաղ թէ ուշ նա կը բարձրանայ սերբիական գահը։ Վերջերս այդ հաւատը աւելի ես մեծացաւ, շնորհիւ հանգուցեալ Ալէքսանդր Թագաւորի անմիտ ներքին քաղաքականութեան։ Պետր Կարագէորգիևիչ սովորաբար վերջացնում էր իր խօսակցութիւնը Սերբիայի մասին՝ «Ես Թագաւոր կը լինեմ» խօսքերով։

Նրա ամուսնութիւնը չէրնոգօրիական իշխանուհի Զօրկայի հետ շատ վիպական բնաւորութիւն ունի։ Ահա թէ ինչ են պատմում այդ առիթով։

Չէրնոգօրիայի պատերազմի ժամանակ Թիւրքիայի հետ, իշխանական գլխաւոր բանակում ստացվեց մի սարսափելի լուր։ Սուրհանդակը եկաւ և հաղորդեց, որ թիւրքաց զօրաբաժինը յանկարծուստ յարձակվեց իշխանի երեխաների վրա, որոնք գնում էին պահակախմբի ուղեկցութեամբ արևմտեան կողմը՝ դէպի Կատարրո, կոտորեց պահակախումբը և բոլորին էլ գերի վերցրեց։ Թիւրքերին հասնել անկարելի էր, նրանք արդէն կարողացան շատ հեռու գնալ։ Իշխանի և իշխանուհու յուսահատութիւնը մեծ էր։ Յանկարծ հեռուից երևաց թօզի մի ամպ։ Դա իշխան Պետրն էր վազում, որը առաջուց սուրհանդակից իմանալով իշխանի երեխաների յափշտակութեան մասին, վազեց իր զօրաբաժնով թիւրքերի ետևից, թիւրքերի մի մասին կոտորեց, միւս մասն էլ փախուստ դարձրեց և բերեց երեխաներին իշխանի մօտ։

—Ի՞նչով շնորհակալութիւն յայտնեմ քեզ։ Ի՞նչ գին կարող եմ ես տալ քո քաջագործութեան համար,—բացականչեց իշխանը։

Եւ առաջ, քան թէ իշխան Պետրը կարողացաւ պատասխանել, իշխանուհի Զօրկան, հօր վզին փաթաթվելով, ասեց.

—Հայր, տուր ինձ նրան։

Իշխանի հերոսական վարմունքը նուաճեց իշխանուհու սիրտը։ Նա այն ժամանակ ընդամենը տասն և չորս տարեկան էր։

Ահա թէ ինչ կերպով գեղեցկուհի իշխանուհի Զօրկան մի քանի տարուց յետոյ դարձաւ իշխան Պետր Կարագէորգիևիչի կինը։

Շատ կարելի է դա լեգենդա է, բայց լեգենդան գեղեցիկ է և ճշմարտանման։

Իշխան Պետրը նման չէր իր հօրը։ Իշխան Ալէքսանդրը, թողնելով Սերբիան, հեռացաւ իր ունգարական Բօկչէգ կալուածքը և սկսեց բացառապէս զբաղվել տնտեսութեամբ և որսորդութեամբ։ Քաղաքականութեամբ նա միանգամից դադարեց հետաքրքրվել։ Նրանով զբաղվում էր նրա կինը։ Իշխան Պետրն ես շատ յատկութիւններ ժառանգեց իր մօրից և մասամբ էլ իր հռչակաւոր պապից—Սև Գէօրգիից, որը Սերբիայի ազատութեան սկիզբը դրեց։

—

Պետր Թագաւորը դեռ Թագաւոր ընտրվելուց առաջ, ասաց իր հետ խօսակցող Միւնխէնի «Neuste Naschriehten» լրագրի թղթակցին.

—Ես բարեկամներ ունեմ բոլոր երեք կուսակցութիւնների մէջ. ես ամբողջ կեանքումս դաւանել եմ ազատամիտ հայեացքներ։ Ամենից առաջ ես կողմնակից եմ ազնիւ մամուլի ազատութեան։ Երկրին և ժողովրդին պէտք է իրաւունք տալ յայտնել իր ցանկութիւնները և պահանջները։ Սերբերը կատարելապէս հասունացել են մամուլի ազատութեան համար, ինչպէս դա ընդունված է իւրաքանչիւր ժամանակակից պետութեան մէջ։

—

Բերլինի «Vossische Zeitung» լրագիրը հարց է տալիս, թէ ինչ կանեն նոր Թագաւորը և դատաստանական իշխանութիւնները Ալէքսանդրին, Դրագային և մայիսի 28-ի սարսափելի գիշերվայ ուրիշ զոհերին սպանողների հետ։ Երևի ոչինչ, պատասխանում է լրագիրը։ Եւ ահա ինչու։

Սպանութիւնը կատարելուց անմիջապէս յետոյ, մայիսի 29-ին առաւօտեան, արտաքին գործերի մինիստրը արտասահման ուղարկեց հետևեալ շրջաբերական հեռագիրը. «Ընտանեկան երկպառակութեան պատճառով, որ տեղի ունեցաւ արքայական ընտանիքում, օգնութեան կանչվեց զօրքը։ Այդ ժամանակ տեղի ունեցած ընդհարման ժամանակ, Թագաւորը և Թագուհին սպանվեցին»։

Հեռագրի այդ խմբագրութիւնը իզուր չէր ընտրված։ Նրա համաձայն, տեղի է ունեցել միայն դժբաղդ դէպք, որի համար ոչ ոք պատասխանատու չէ։ Օգնութեան կանչված զօրքերը միայն կատարեցին իրանց պարտքը։ Թէ ինչպիսի գնդակներ դիպան Թագաւորին և Թագուհուն, դժուար է որոշել և ի հարկէ դատաստանական ոչ մի քննութեամբ չէ կարելի որոշել։ Դա նրանով աւելի ես հաւանական է դառնում, որ արքայական զոյգի սպանութեանը մասնակցող բոլոր օֆիցէրները շարունակում էին հրացաններ արձակել Թագաւորի և Թագուհու վրա և սրերով կոտորել նրանց այն ժամանակ ես, երբ նրանց առաջ ընկած էին արդէն մեռած մարմիններ։ Այդպէս վարվեցին, որպէս զի վերջը չը կարողանան յանցանքը միմեանց վրա գցել։ Ահա թէ ինչ պատճառով սպանվածների դիակները այնպէս այլանդակվեցին։

—

Սերբիական նոր մինիստրութեան կազմակերպութիւնը տեղի ունեցաւ ոչ սովորական ձևով։ Նոր մինիստրներից շատերը, ինչպէս պատմում է «Frankfurter Zeitung» լրագրի թղթակիցը, ընդունեցին իրանց բարձր կոչումները նրանց վրա ուղղած րէվոլվէրների սպառնալիքի տակ։ Այդպէս վարվեցին ի միջի այլոց Ժիվկօվիչի հետ։ Նրա մօտ եկաւ օֆիցէրը և յայտնեց.

—Մենք սպանեցինք Թագաւորին և կազմակերպում ենք այժմ նոր մինիստրութիւն։ Դու կը լինես արդարադատութեան մինիստր։

Ժիվկօվիչ սկսեց բողոքել.

—Թագաւորը սպանված է, շատ լաւ։ Ինձ, այնուամենայնիւ, հանգիստ թող։

—Ես այս րոպէիս գնդակահար կանեմ քեզ այս րէվօլվէրով, եթէ դու անյապաղ իմ ետևից չես գայ մինիստրութիւն,—աղաղակեց օֆիցէրը, րէվօլվէրն ուղղելով Ժիվկօվիչի վրա։

Եւ Ժիւկօվիչ շտապեց արդարադատութեան մինիստր լինելու պատրաստակամութիւնը յայտնել։

Նոյնպիսի դէպք տեղի ունեցաւ և մինիստր-նախագահ Ավակումօվիչի հետ...

Նա եկաւ Բէլգրադ մայիսի 29-ին առաւօտեան, այսինքն հէնց նոր կատարված արիւնահեղ տրագեդիայից յետոյ։ Կայարանում նրան կանգնեցրին երկու օֆիցէր, պատմեցին Թագաւորին սպանելու մասին և յայտնեցին, որ նա, Ավակումօվիչ, մինիստր-նախագահ է լինելու։

Ի պատասխան Ավակումօվիչի կողմից բողոքի, օֆիցէրներից մէկը ասաց.

—Եթէ դու չես ցանկանում մեր ետևից գալ, և կամենում ես մնալ այստեղ, դու կը մնաս, բայց ոչ թէ կենդանի, այլ մեռած. մենք քեզ գնդակահար կանենք տեղնուտեղը։

Ավակումօվիչ գերադասեց կառք նստել օֆիցէրների հետ և գնալ մինիստրութիւն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Voss. Zeit.» լրագիրը հետևեալ կերպով է բնորոշում Գերմանիայում նորերումս տեղի ունեցած պարլամէնտական ընտրութիւնները։ «Դա մի մաքառում է ծագած ոչ միայն հարկերի և մաքսերի պատճառով. այս մաքառման ժամանակ դէմ յանդիման կանգնեցին երկու աշխարհայեցողութիւններ. հողատիրական աւատականութիւնը կռւում է ազատամիտ քաղաքացիութեան դէմ, գիւղական հողատիրութիւնը քաղաքային արդիւնագործութեան դէմ, արտօնեալ դասակարգը նրանց դէմ, որոնք օրէնքի հաւասարութիւն են պահանջում ամենքի համար։ Առևտրական դաշնագրութիւնների վիճակը երկար ժամանակով կը վճռէ գերմանական պետութեան տնտեսական զարգացման, նրա պրէստիժի, համաշխարհային շուկայում նրա գրաւած դիրքի, նրա առևտրի և արդիւնագործութեան բաղդը, որից կախված է աշխատաւոր արհեստաւորների և առհասարակ միջին դասակարգի բարեկեցութիւնը և տնտեսական քայքայումը։ Ընտրութիւնների հետևանքը վճռական նշանակութիւն ունի ազգաբնակութեան բոլոր շրջանների, ինչպէս նաև երկրի թէ ներքին և թէ արտաքին քաղաքական յարաբերութիւնների համար»։

—Ինչպէս հաղորդում են «N. F. Presse» լրագրին, Ֆրանսիայում պատրաստվում է մինիստրական ճգնաժամ, որ անկում է սպառնում Կօմբի մինիստրութեան։ Պատգամաւորների ժողովի այն մասնախումբը, որ քննում է կրօնական միաբանութիւններին վերաբերեալ գործերը, որոշեց հրատարակել մի օրէնք, որի զօրութեամբ լուծված միաբանութեան ոչ մի անդամ երեք տարվայ ընթացքում իրաւունք չունենայ ոչ դասատուութիւն անել և ոչ մասնաւոր ուսումնարան բանալ այն համայնքում, որտեղ առաջ նա պարապում էր ուսուցչութեամբ, և ոչ հարևան համայնքներում։ Այսպիսի օրէնքի դէմ բողոքում են նոյն իսկ ամենակատաղի հակակղերականները, ինչպէս են Բրիսսօն և Գիւյօ։ Նրա դէմ կարծիք յայտնեց և Կլէմանսօ, համարելով այդ օրէնքը սահմանափակումն դասատուութեան ազատութեան և ֆրանսիական քաղաքացու իրաւունքների, թէպէտև այդ քաղաքացիները լինեն կրօնական միաբանութիւնների անդամներ։ Իսկ մինիստր-նախագահ Կօմբ և հանրապետական կուսակցութեան պատկանող ուրիշ հակակղերականներ պնդում են այդ օրէնքի հրատարակութեան վրա, որովհետև աբեղաները, միաբանութիւնները լուծելուց յետոյ, հագնում են աշխարհականի շորեր և շարունակում են մասնաւոր ուսումնարաններում սովորեցնել նոյն երեխաներին։ Կլէմանսօ և Բրիսսօն, որոնք եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու կողմնակիցներ են, չեն կամենում այս դէպքում ամենևին հեռանալ ազատամիտ սկզբունքից։ Կօմբ կարող է պատգամաւորների ժողովում չը գտնել անհրաժեշտ մեծամասնութիւն և նա ստիպված կը լինի հրաժարական տալ աւելի վաղ, քան ինքը ցանկանում է։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

10 յունիսի

ԳՐՕԴՆՕ։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլատրել է տեղական հանգանակութիւն բաց անել Սուվօրովի անուանը մի արձան շինելու համար։

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ։ Կայսերական գիւղատնտեսական ընկերութեան բաժանմունքը հիմնում է այգեգործութեան և գինեգործութեան մասնաժողով։

Նախիջևանում 9 սաժէն խորութեան վրա գտնված են նախաջրհեղեղեան կենդանու ահագին մեծութեան ոսկորներ։

ՍՕՖԻԱ։ Թիւրքական մի քանի բնդանօթաձիգ զօրախմբեր եկան Կումանօվօ, Կրատօվօ և Պալանկա, որոնք գտնվում են սահմանի վրա։ Թիւրքական զօրքերն անդադար ուժեղացնվում են։ Բուլգարական լրագիրները հաղորդում են

հրոսակախմբերի և Թիւրքական զօրքերի նոր ընդհարումների և պատամբների համար կոբատաբեր կուի մասին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ ընկերավարականները 800,000 ձայն աւելի են ստացել, քան Թէ 1898 Թւականին։

«Frankfurter Zeitung»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ Ալբանիայում գործերի դրութիւնն այնքան հանդարտւել է, որ Բ. Դուռը մեծ պետութիւններից մի քանիսի խորհրդով մտադիր է այնտեղ գտնւող զօրքի մի մասը յետ կանչել և ուղարկել հայրենիք—Փոքր-Ասիա։

ԱԹԷՆՔ։ Թագաւորը տօնակատարութեամբ սուգ սահմանեց Ալէքսանդր Թագաւորի և Դրագա Թագուհու մահուան պատճառով։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Իբրև առաջին օրէնք մտցնւում է նախագիծ քաղաքական յանցաւորներին ներում շնորհելու մասին։

ԺԸՆԵՎ։ Սերբիայի Պեօտր Թագաւորը ճանապարհ ընկաւ։ Գնացքը շարժուելիս Թագաւորը բացականչեց. «կեցցէ, Շուէցարիան»։

ԳՄՈՒՆԴԷՆ։ Այստեղ ժամանեց դանիական Թագաւորը։

ՀՌՈՄ։ Ճիշտ չէ այն լուրը, Թէ իտալական դեսպանութիւնը հեռացել է Բելգրադից։

ՋԷՄԼԻՆ։ Անգլիական դեսպանը ճանապարհ ընկաւ դէպի Լոնդոն։

ՆԷԱՊՕԼ։ Վեզուվին ուժեղացած գործունէութիւն է ցոյց տալիս։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ստացված հրահանգների համաձայն ֆրանսիական, հօլլանդական և Թիւրքական դեսպանները ճանապարհ ընկան Բելգրադից։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՅԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Պօստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Պօստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. (4 ժ.)։

Պօստատար գնացքը դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երևան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երևան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Պօստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երևանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԸ ՋԱՐԳԱՑԵԱԼ ԱՇԽԱՐՀԻ ՓԱՌՔՆ Է

Էջմիածնայ ս. տաճարի զարդանկարելու համար, փարիզաբնակ, Պօլսոյ պալատները զարդարող, և եւրօպայէն գնահատուած նկարիչ պ. Պէզիրճեանը, որ Վեհափառէն հրաւիրված էր, պարագայէն օգտուելու գաղափարով, այս ամառ Կովկասում, առժամանակեայ փորձ մը որոշած է. կը յայտարարէ, Թէ գեղարուեստը սիրող կարող անձնաւորութիւններ իրենց սալօնները պալատական և կամ եւրօպական առաջնակարգ ճոխ ձեւերով զարդարել տալու ցանկացողները, երբ պ. Պէզիրճեանի հետ պայմանի մտնեն, կանխաւ պէտք է վստահին, Թէ ամեն տեսակ գոհացում ունենալու են։

Հասցէն՝ Малая-Ванкская ул., д. Потебня.

9—10

Կամենում եմ ստանալ

ՏՆՏԵՍՈՒՀՈՒ ՏԵՂ

երեխաների մասին հոգալու (կարի հետ միասին) և նախապատրաստելու ֆրանսերէն լեզուից՝ ուսումնարաններ մտնելու համար։ Հասցէն. Նաւթլուղ, Րէյտէրեան փողոց, № 22, տուն Դերեվեանկօ, հարցնել Մ. Յ-ին։

1—5

Ներսիսեան դպրոցում աւարտած մի երիտասարդ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ Է ՈՐՈՆՈՒՄ

Կարող է գնալ և Պարսկաստան։

Դիմել՝ Тифлисъ, Головинскій проспектъ, д. Артистическаго Общества, магазинъ „Ціетро".

1—3

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

գրախանութում վաճառվում են

Սամուէլ Րաֆֆիի, ա. բ. գ. գիրք, միասին կազմած 4 ր. 25 կ.
Գաղտնիք մօգութեան, Գասպարեանի 1 ր. 50 կ.
Մայրական սէր կամ Դժբաղդ գիշեր 50 կ.
Պօմպէյի վերջին օրերը, պատմական վէպ լորդ Լիտտօնի, Թարգմ. Միրզայեան, կազմած 2 ր.
Անեկդօտներ Թիֆլիսի կինտօների մասին (ռուսերէն) 20 կ.
Անեկդօտներ Մօլլա-Նասրէդդինի, ժողովեց Ե. Լալայեանց 25 կ.
Բանաստեղծութիւններ Ն. Գօրեանի 10 կ.
Ցոլքեր, Ջ. Ասատուրի 50 կ.
Ժողովածու, Շիրվանզադէի, հատոր Ա. 1 ր. 50 կ.
Պատկերները, Մուշեղ Վարդապետի 20 կ.
Մերձեցում, Շւոտի 20 կ.
Քիւրդ բէկ, Ա. և Բ. հատոր, Շւոտի 50 կ.
Թէ ինչ է խաւերին, պրօֆէսօր Ռունէման 30 կ.
Ժողովրդին տօնացոյցը, Բաբկէն Մայրագոմ վարդապետի 30 կ.
Անի քաղաք և շրջակայ աւերակները, Մխիթարեանցի 20 կ.
Մելքօն Աղային Աթօռեան, Նոր-Նախիջեւանի բարբառով, գրեց Ց. Թումանեանց 20 կ.
Ջան-Գիւլում, Հ. Տէր-Աստուածատրեանի 30 կ.
Բանաստեղծութիւնքը, Բ. Աղաբալեանցի 30 կ.
Մակեդօնիա Ա-դօի 7 կ.
Թաթախման գիշերը, Լէօի 5 կ.
Դժբաղդ Թաթոս Շ. Արագ. 7 կ.
Ճշմարտութիւն, Կուրցի 5 կ.
Անահիտ, Աղայեանցի 30 կ.
Փաշան Հովիւ, Թարգմ. Գ. Գրիգորեանի 5 կ.

Դիմել. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ„, (Дворцовая). Г. Галустяну.

1—3

Բազմամեայ փորձառութիւն ունեցող

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՈՐՈՆՈՒՄ Է ՊԱՇՏՕՆ

գանձապահի, պատասխանատու գործակատարի և կալուածքի կառավարչի։ Ունի և գրաւական։ Аргутинская, 5-й уч., д. № 58.

5—5

ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ

Վէպ Պարսկաստանի կեանքից

ՇԱՀՐԻԱՐԻ

ԳԻՆՆ Է ՄԷԿ ՌՈՒԲԼԻ

Ծախվում է. 1) Թիֆլիսում՝ «Կենտրօնական» և «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցներում, 2) Բագւում՝ «Պրօմէթէուս» գրավաճառանոցում։

7—10

ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ Մ. ԱԴԱՄԻ ՈՐԴԻ

ԳԱԼՈՒՍՏ ՎԱՐԴԱՆՈՎ

արհեստը սափրիչ է, երեսը քիչ ծաղկոտ, Եալթայէն եկը եօթը տարի է. հասակը 30 տարեկան է. ի սէր ազգութեան, ով որ գիտէ, Թող հաղորդէ Եալտա, Աւետիս Ցարութիւննեանին։

Кофейня Аветиса Арутюняна, 10—10

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿՕՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

Ցանկացողները Թող խնդրագրով դիմեն Կօնսիստօրիայիս։ Դիմողները պարտաւոր են իմանալ հայերէն և ռուսերէն։

Անդամ Կօնսիստօրիայի՝

2—6 Թադէոս քահ. Կորժենեան

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ

Խմբագրութեամբ պատրաստվում են տպագրութեան համար

„ԼՈՅՍ"

ՍԵՂԱՆԻ (1 ր.), ՊԱՏԻ (50 կոպ.) և ԳՐՊԱՆԻ (20 կոպ.) ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ 1904 Թ.

Վիճակագրակ., գրական., գիտական եւ գեղարուեստ. հարուստ յաւելուածներով։

Աշխատակիցներն են՝ Ահարոնեան Ա., Առաքելեան Հ.: բժ. Արծրունի Վ., Ա—Դօ, Բաշինջաղեան Գ., բժ. Բուդաղեան Ա., Թումանեան Յով., Իսահակեան Աւ., Լէօ, Ծատուրեան Ա., աստուածաբոյժ Կաճկաճեան Ն., Ղազարեան Գ., Մալխասեան Ստ., Մանուէլեան Լ., աստուածաբոյժ Մակարեան Գ., Մեծատուրեան Գ., Յովհաննիսեան Տիգ., Նիկողոսեան Ն. քահ., Շիրվանզադէ, Զօրանեան Ա., Պօօշեան Պ., Ջամբազեան Ջ., Սերովբեան Բ., Տէր-Մինասեան Արշ. քահ., Տէր-Միրաքեան Յովհ., բժ. Օհանեան Քր., Փափազեան Վրթ., դոկտ. Փաշայեան Կ., բժ. Քալանթարեան Լ., Ֆրանգեան Ե. և ուրիշները։

«ԼՈՅՍ»-ն իր շքեղ արտաքինով (բազմաթիւ պատկերներ) և բազմակողմանի բովանդակութեամբ լինելու է ամեն մի ընթերցողի խորհրդատու ընկերը, ամեն մի ընտանիքի սեղանի զարդը։

Այժմեանից գումարով գնողներին ձեռնտու զիջումն կը լինի։

Սեղանի օրացոյցում կը տպագրվեն նաև յայտարարութիւններ բոլոր լեզուներով. վճարը երեսը—(6×4=24 քառ. վերշօկ)—25 ր., 1/2 եր.—15 ր., 1/4 եր.—8 ր., 1/8—5 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Троицкая 11. Е. Топчяну. Արտասահմանից՝ Tiflis. Troizkaia 11. E. Toptschian. Յայտարարութիւններ ընդունվում են նաև պ. Ս. Մարիկեանցի մօտ. Тифлисъ. Головинскій пр. 3, табачн. магаз. „Гаванна".

4—10

ԱՏԱՄԻ ՈՒ ԲԵՐԱՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ԲԺԻՇԿ

ԱԼ. ՄԱՑՈՒՐԵԱՆ

ՇՈՒՇՈՒՄ

ակսում է հիւանդների ընդունելութիւնը մայիսի 10-ից։

12—12

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

շրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները Թող բարեհաճէն դիմել հետևեալ հասցէով։

Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.

8—25 Պօղոս Սէֆէրեան

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ (Ղրիմցի)

ՄԻ ԼԱՐ

ռօմանը

եւրօպական ձայնագրութեամբ

Դիմել հեղինակին՝ Въ Харьковъ, Торговый переулокъ, д- № 3, кв. № 12.

3—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆ

Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։

Առաւօտեան ժամը 9 — 2

Երեկոյեան ժամը 5—7

(Հ. կ.) 69—105

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ՆԱԴԵԺԴԱ"

ծովային, գետային և ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։

ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՒԻՆ

Հիմնական դրամագլուխը . . . . . 1,650,000 րուբլի

Պահեստի դրամագլուխը . . . . . 2,664,808 »

I. ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրօպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է Թէ տանը եւ Թէ պահեստներում ու խանութներում։

Ցանձնումն բեռների ուղարկվողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր ճանապարհի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Ահողանութիւն բեռների արտօնեալ պայմաններով սատցման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար չաւ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Րիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (ծիծինակեան նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բագւում եւ Կրասնովօդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ արտօնութիւններով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են Թէ ցամաքային և Թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, տարանտասների, վագօնների և վագօն-ցիստերնների։

դ) Ապահովագրութիւն Թանգագին իրերի և արժէքաւոր Թղթերի, որոնք ուղարկվում են փոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային փոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։

Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։

Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի աւելի քան 350 գործակալութիւններ։

Ս. Պետերբուրգի ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրօսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։

Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բագւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։

Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվօրցովայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆօն № 108

(Ե. ա. կ.) 93—120